Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U003402

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 13-07-2026

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ ПДАУ від 25 серпня 2026 р. № 1083 ст

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Науменко Олександр Олександрович
2. Oleksandr O. Naumenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0004-1162-8263

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 073

Назва наукової спеціальності: Менеджмент

Галузь / галузі знань: управління та адміністрування

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Менеджмент (073 Менеджмент)

Дата захисту: 31-07-2026

Спеціальність за освітою: Філологія (Германські мови та літератури (перекладач включно), перша - англійська

Місце роботи здобувача: Організація відсутня

Код за ЄДРПОУ: 00000000

Місцезнаходження: ------, Київ, 00000, Україна

Форма власності: Змішана

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 14489

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493014

Місцезнаходження: вул. Сковороди, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: https://ror.org/01s344n79

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493014

Місцезнаходження: вул. Сковороди, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: https://ror.org/01s344n79

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 06.81.12

Тема дисертації:

1. Управління соціально-економічною та екологічною відповідальністю суб'єктів малого та середнього бізнесу

2. Management of Socio-Economic and Environmental Responsibility of Small and Medium-Sized Business Entities

Реферат/анотація:

1. Дисертаційна робота присвячена теоретичному обґрунтуванню та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення управління соціально-економічною та екологічною відповідальністю суб'єктів малого та середнього бізнесу в умовах сучасних викликів України. У першому розділі «Теоретико-методичні засади управління соціально економічною та екологічною відповідальністю суб'єктів малого та середнього бізнесу» узагальнено генезис та еволюцію концепції відповідальності суб'єктів господарювання, систематизовано її понятійно категоріальний апарат, проаналізовано закордонний досвід упровадження моделей соціальної відповідальності бізнесу та виокремлено особливості реалізації принципів соціально-економічної та екологічної відповідальності суб'єктами малого та середнього бізнесу в Україні. Автором узагальнено етимологічну, філософську, юридичну, економічну та управлінську сутність поняття «відповідальність суб'єктів господарювання», виокремлено чотири її структурні елементи (носій, предмет, інстанція, аксіологічний фундамент) та розмежовано ретроспективну (негативну) і перспективну (позитивну) форми

відповідальності, що проявляється, зокрема, в усвідомленому врахуванні інтересів стейкхолдерів, суспільства та навколишнього середовища. При цьому, обґрунтовано що в сучасних умовах генезис та еволюція концепції відповідальності суб'єктів господарювання свідчить про перехід від філантропічного та комплаєнс орієнтованого підходу до стратегічно інтегрованого, де соціальна, екологічна та економічна відповідальність стають джерелом конкурентних переваг, довгострокової стійкості та створення спільної цінності для бізнесу та суспільства. У дисертаційному дослідженні проаналізовано закордонний досвід упровадження моделей соціальної відповідальності бізнесу, здійснено типізацію основних макроекономічних моделей (американської, європейської, азійської та проміжних), виокремлено їхні специфічні риси, сильні та слабкі сторони. Виявлено особливості упровадження принципів соціально економічної та екологічної відповідальності суб'єктами малого та середнього бізнесу в Україні, які проявляються в неформальному, персоніфікованому характері, переважанні разової благодійності, високій соціальній активності в умовах війни та низькому рівні екологічної відповідальності. Доведено, що екологічна складова діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу в Україні на сучасному етапі демонструє низьку пріоритетність та часто поступається короткостроковим економічним вигодам, проте під тиском енергетичної кризи та воєнних викликів вона інтегрується у стратегії виживання шляхом впровадження енергоефективних заходів, локалізації ланцюгів постачання та використання циркулярних практик, що в сукупності формує специфічну асиметричну модель соціальної відповідальності з домінуванням соціального компонента над помірним економічним та мінімальним екологічним складниками. У другому розділі «Аналітичне дослідження рівня та особливостей управління соціально-економічною та екологічною відповідальністю малого та середнього бізнесу» здійснено комплексний аналіз економічного розвитку та фінансової стійкості суб'єктів малого та середнього бізнесу, встановлено високу нестабільність ключових показників (кількість підприємств, обсяги виробництва, доданої вартості, інвестицій, рентабельності) та більшу стійкість середнього бізнесу порівняно з мікро- та малим. У дисертаційній роботі встановлено, що економічний розвиток суб'єктів малого та середнього бізнесу в Україні характеризується високою нестабільністю та значними коливаннями кількісних показників протягом останнього десятиріччя, зумовленими економічними кризами, пандемією COVID-19 та повномасштабним вторгненням, що безпосередньо впливає на їхню здатність реалізовувати принципи соціально-економічної та екологічної відповідальності. При цьому, узагальнено систему кількісних характеристик економічного розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу (кількість суб'єктів господарювання, обсяги виробництва та реалізації, додана вартість, капітальні інвестиції, рентабельність, зайнятість, соціальні та екологічні витрати), які свідчать про більшу фінансову стійкість середнього бізнесу (стабільніша динаміка, вищі абсолютні показники) порівняно з малим, що обмежує останній у реалізації системних соціальних і екологічних ініціатив. Встановлено, що в досліджуваних територіальних громадах Полтавської області (опитування 76 респондентів) переважає вузьке розуміння соціальної відповідальності (збереження робочих місць - 82 %, матеріальна допомога працівникам - 67 %), а формалізовані внутрішні політики корпоративної соціальної відповідальності мають лише 18 % підприємств, що свідчить про ситуативний, а не системний характер управління.

2. The dissertation is dedicated to the theoretical substantiation and development of practical recommendations for improving the management of socio-economic and environmental responsibility of small and medium-sized business entities (SMEs) under the contemporary challenges facing Ukraine. In the first chapter "Theoretical and Methodological Foundations of Management of Socio-Economic and Environmental Responsibility of Small and Medium-Sized Business Entities", the genesis and evolution of the concept of responsibility of economic entities have been generalized, its conceptual and categorical apparatus systematized, foreign experience in implementing corporate social responsibility models analyzed, and the specific features of implementing the principles of socio-economic and environmental responsibility by small and medium-sized businesses in Ukraine identified. The author has generalized the etymological, philosophical, legal, economic, and managerial essence of the concept of "responsibility of economic entities", singled out its four structural elements (carrier, object, instance, axiological foundation), and differentiated between retrospective (negative) and prospective (positive) forms of responsibility.

This is manifested, in particular, in the conscious consideration of the interests of stakeholders, society, and the environment. It has been substantiated that in modern conditions the genesis and evolution of the concept of responsibility of economic entities indicate a transition from a philanthropic and compliance-oriented approach to a strategically integrated one, where social, environmental, and economic responsibility become a source of competitive advantages, long-term sustainability, and the creation of shared value for business and society. The dissertation analyzes foreign experience in implementing corporate social responsibility models and performs a typification of the main macroeconomic models (American, European, Asian, and intermediate ones), highlighting their specific features, strengths, and weaknesses. The peculiarities of implementing the principles of socio-economic and environmental responsibility by small and medium-sized businesses in Ukraine have been revealed. These are characterized by an informal, personalized nature, the predominance of one-time charity, high social activity during wartime, and a low level of environmental responsibility. It has been proven that the environmental component of small and medium sized businesses in Ukraine currently demonstrates low priority and often yields to short-term economic benefits. However, under the pressure of the energy crisis and wartime challenges, it is being integrated into survival strategies through the implementation of energy-efficient measures, localization of supply chains, and the use of circular practices. Together, these form a specific asymmetric model of social responsibility with the dominance of the social component over a moderate economic one and a minimal environmental one. In the second chapter “Analytical Research on the Level and Features of Management of Socio-Economic and Environmental Responsibility of Small and Medium-Sized Businesses”, a comprehensive analysis of the economic development and financial stability of small and medium-sized business entities has been conducted. High instability of key indicators (number of enterprises, volumes of production, value added, investments, profitability) has been established, along with greater resilience of medium-sized businesses compared to micro and small ones. The dissertation establishes that the economic development of small and medium-sized businesses in Ukraine is characterized by high instability and significant fluctuations in quantitative indicators over the last decade, caused by economic crises, the COVID-19 pandemic, and full-scale invasion. This directly affects their ability to implement the principles of socio-economic and environmental responsibility. A system of quantitative characteristics of the economic development of SMEs has been generalized (number of economic entities, volumes of production and sales, value added, capital investments, profitability, employment, social and environmental expenditures). These indicate greater financial stability of medium-sized businesses (more stable dynamics and higher absolute indicators) compared to small ones, which limits the latter in implementing systemic social and environmental initiatives. It has been found that in the studied territorial communities of Poltava region (survey of 76 respondents), a narrow understanding of social responsibility prevails (preservation of jobs – 82%, material assistance to employees – 67%), while formalized internal corporate social responsibility policies exist in only 18% of enterprises. This indicates a situational rather than systemic nature of management.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Таран – Лала О.М., Науменко О.О. Управління екологічною відповідальністю підприємства в умовах сучасності: стратегічні підходи та інструменти. Якість і безпечність продукції у внутрішній та зовнішній торгівлі та торговельне підприємництво: сучасні вектори розвитку та перспективи: колективна монографія / за ред. О.В. Калашник, С.Е. Мороз, І.О. Яснолоб. Полтава: Видавництво ПП «Астрая», 2023.

С.281-310.
- 2. Taran-Lala O., Kalashnyk, O., Moroz, S., Naumenko O. Analysis and assessment of environmental responsibility management for SMEs in the context of sustainable development BIO Web of Conferences. 2024. 114. 01032. http://dx.doi.org/10.1051/bioconf/202411401032
- 3. Науменко О.О. Стратегічний аналіз малого та середнього підприємництва в Україні. Актуальні проблеми економіки. 2024. № 12. Т. 2 (282/2). С. 74-82. DOI: https://doi.org/10.32752/1993-6788-2024-2-282-74-82
- 4. Медвідь В. Ю., Науменко О.О. Концептуальні підходи до управління соціо-еколого-економічною відповідальністю малого та середнього підприємництва. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2025. № 3 (95). 1 т. С. 162-169. DOI: https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-3-10841
- 5. Медвідь В.Ю., Науменко О.О. Державна політика стимулювання та підтримки соціально-відповідального малого та середнього бізнесу України в умовах війни. Актуальні проблеми економіки. 2025. № 8 (290). С.257-267. DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-290-257-267
- 6. Глазов О. М., Науменко О. О. Теоретичні засади формування стейкхолдеро-орієнтованої стратегії соціальної відповідальності в управлінні малим та середнім бізнесом. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2025. Том 10. № 3. С. 404 – 407.
- 7. Таран – Лала О., Науменко О., Присяжнюк А. Роль agile -менеджмент у досягнені екологічної відповідальності в підприємницькій діяльності. Стратегічний менеджмент агропродовольчої сфери в умовах глобалізації економіки: безпека, інновації, лідерство: матеріали І міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 28 вересня 2023 р.). Полтава: ПДАУ, 2023. С. 149-152. URL: https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/2908/zbirnyk2809233001.pdf
- 8. Науменко О.О. Нормативно-правове регулювання екологічних аспектів для підприємств малого та середнього бізнесу в Україні. Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технології та їх правового забезпечення: матеріали Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти (м. Львів, 29-30 травня 2024 р.). Львів: ЛТЕУ, 2024. С. 214-217. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Naukovo_Doslidna_Chastyna/Docs/2024_
- 9. Медвідь В.Ю., Науменко О.О. Адаптивність та перспективи розвитку малого і середнього підприємництва України в умовах воєнної нестабільності. Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції «Менеджмент XXI століття: глобалізаційні виклики» (м. Полтава, 15 травня 2025 р.). Полтава: ПДАУ. 2025. С. 538-541. URL: https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/2908/materialyhmnpkmenedzhmenthhistolittyaglobalizaciyn
- 10. Медвідь В.Ю., Науменко О.О. Розвиток малого та середнього підприємництва в Україні в умовах переходу від фінансової дестабілізації до моделі соціально-орієнтованого відновлення. Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору: матеріали VIII Міжнародна науково-практичної конференції (м. Полтава, 17 грудня 2025 року). Полтава. 2025. С. 143-146. URL: https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/20411/materialykonferenciyi171225_0.pdf.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Літературні та художні твори

А. с. № 137928 Україна, Національний орган державної власності Державне підприємство Державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ). Стаття «Концептуальні підходи до управління соціо-еколого-економічною відповідальністю малого та середнього підприємництва» (10 липня 2025 року).

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0122U201708, 0122U201560

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Медвідь Вікторія Юріївна
2. Viktoriia Y. Medvid

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2257-6276

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493014

Місцезнаходження: вул. Сковороди, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: https://ror.org/01s344n79

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Стрілець Вікторія Юріївна
2. Viktoriia Y. Strilets

Кваліфікація: д. е. н., доц., 08.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9729-9210

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський університет економіки і торгівлі

Код за ЄДРПОУ: 01597997

Місцезнаходження: вул. Івана Банка, Полтава, Полтавський р-н., 36014, Україна

Форма власності: Приватна/недержавна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Онегіна Вікторія Михайлівна

2. Viktoriia M. Onehina

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0794-8032

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний біотехнологічний університет

Код за ЄДРПОУ: 44234755

Місцезнаходження: вул. Алчевських, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Воронько-Невіднича Тетяна Вікторівна
2. Tetiana V. Voronko-Nevidnycha

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2427-7218

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493014

Місцезнаходження: вул. Сковороди, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: https://ror.org/01s344n79

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Миколенко Інна Григорівна
2. Inna H. Mykolenko

Кваліфікація: д. е. н., професор, 08.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3800-6136

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний аграрний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493014

Місцезнаходження: вул. Сковороди, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: https://ror.org/01s344n79

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Самойлик Юлія Василівна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Самойлик Юлія Василівна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Кузьміна Наталія Миколаївна
Реєстратор	Юрченко Тетяна Анатоліївна
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна

